

МИКИ у Воденграду

ДИВНО ЈЕ ТО ОД ВАС! ХВАЛА! АЛИ БОЖИМ СЕ ДА СТЕ МЕ С НЕКИМ ПОБРКАЛИ!

ДОБРОДОШЛИ У ВОДЕНГРАД! ЈОУБАЗНО ЈЕ ОД ВАС ШТО СТЕ НАС ПОСЕТИЛИ!

МОРА ДА СТЕ СЕ ПРЕВАРИЛИ! ЈА САМ... НИКО!

НИКО! ДИВНО! ТАКВЕ ОСОБЕ НАЈВИШЕ ВОЛИМ!

ВАЖИ... АЛИ ЈА НИСАМ НИКАКВА ЗНАЧАЈНА ЛИЧНОСТ!

МОРАМ ВАМ РЕЋИ ДА СУ ОВДАШЊИ ЈОУДИ НАЈУЧИВИЈИ КОЈЕ САМ ВИДЕО! КАКО ТО ПОСТИЖЕТЕ?

ЛАКО ЈЕ ТО! ЈЕДНУ БОМБОНУ?

ВИДИТЕ... КАЗНА ЗА НЕУЧИВИОСТ ЈЕ... СМРТ!

ОБЕТЕ РЕКИ ДА АКО НЕ СКИНЕТЕ ШЕШИР ДАМИ... ИЛИ НЕ КАЖЕТЕ, ПАРДОН! КАД КИНЕТЕ...

ТАЧНО! ЗА НЕУЧИВИОСТ... СМРТ!

ПА ТО ЈЕ СТРАШНО! НЕПРАВЕДНО... ТО ЈЕ...

МОЛИМ, ПРИЈАТЕЉУ... ТИХО...

КАЗНА ЗА ДИЗАЊЕ ГЛАСА У ЈОУТИНИ ЈЕ 30 ГОДИНА ЗАТВОРА!

ДА! УСУЊУЈЕМ СЕ ДА КАЖЕМ ДА СУ ГРАЂАНИ ВОДЕНГРАДА НАЈЈОУБАЗНИЈИ И НАЈУЧИВИЈИ НА ОВЕТУ!

АЛИ...

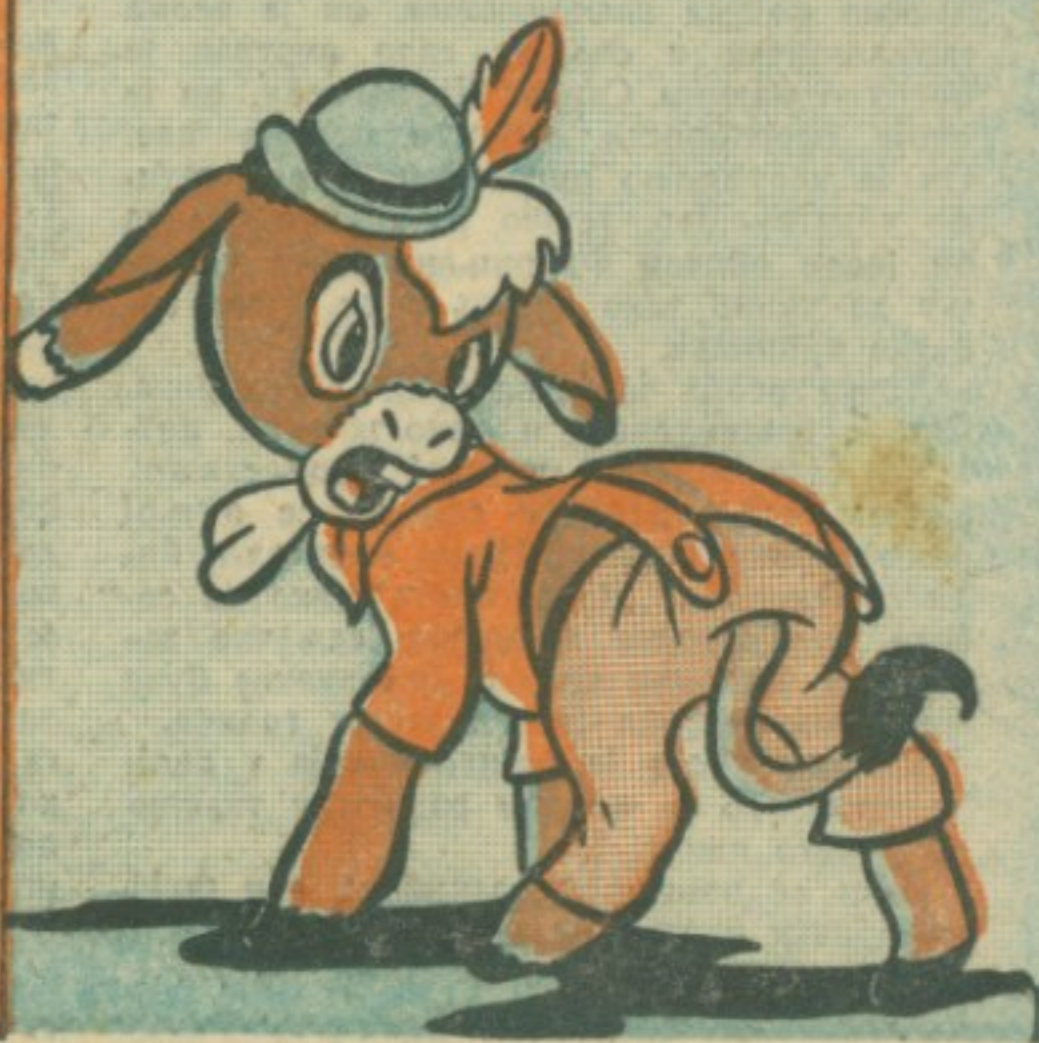
КУДА ОВИ ИДУ? НА ИЗЛЕТ?

НЕ... ОВОГ ГРАЂАНИНА ВОДЕ НА ГУБИЛИШТЕ!

ОСУЂЕН ЈЕ ЗБОГ ТОГА ШТО СЕ ПОВИШЕНИМ ГЛАСОМ ОБРАТИО ОВОЈОЈ ТАШТИ!

СЛУШАЈТЕ... ДА ВИ НЕ ПРЕТЕРУЈЕТЕ С ТОМ ВАШОМ УЧИВИОШЋУ?

ЗБОГ ТИРАЖА

При дну друге стране њујоршког листа „Сан“ појавила се 21 августа 1835 године мала белешка написана крутим „новинарским стилем“, уобичајеним у оно време:

„Небеска открића... Управо смо сазнали да је сер Џон Хершел учинио најдивотијнија открића помоћу огромног телескопа израђеног на сасвим новом принципу. Појединости ће уследити!“

Четири дана касније, „Сан“ се појавио на њујоршким улицама са овим насловом преко целе прве стране: „Велика астрономска открића сер Џона Хершела“.

Чланак је узбудио читав град. Јер, Џон Хершел је био најславнији астроном свог времена. Годину дана раније он је отишао у Јужну Африку, да би у близини Кептауна поставио опсерваторију. Отада се о њему једва што чуло.

Бенџамин Деј, двадесетпетогодишњи оснивач и издавач „Сана“, објашњавао је у уводу да је „један центмен из медицинских кругова донео из Шкотске у Њујорк примерке едибуришких „Часописа за науку“ и да ће „Сан“ донети серију чланака написаних на основу извештаја о чудесним открићима учиненим помоћу сер Џоновог новог телескопа објављеним у поштованом шкотском листу“.

Већи од Галилеја

Први из тога низа чланака био је посвећен детаљном опису телескопа, који је био тежак 7.000 килограма, имао сочиво од 60 метара у пречнику и увећавао 42.000 пута, као и личност астронома Џона Хершела и његовим ранијим открићима.

Сутрадан по подне радознала гомила опседала је редакцију „Сана“, да би могла да купи лист чим овај изиђе из њених, на једите Јаде скрипљених, штампарских машина. Њихова радозналост била је богато награђена. Први поглед на Месец кроз овај телескоп

открио је Хершелу „веома видљиву Месечеву вегетацију, која је јасно говорила да сателит има атмосферу сличну нашој и да је према томе у стању да одржава и животињски свет“.

Астроном је, према писању „Сана“, посматрао Месец као што би „гледао предмете на Земљи који се налазе на даљини од 90 метара и оно што је видео диктирао је својим од узбуђења дршћућим асистентима“, који су били свесни чињенице да ће и они заједно са Хершелом заузети веће место у науци од онога које има Галилеј.

„У сенци шума опазили смо стада мрких четвороножаца са спољним особинама бизона, али знатно мањим. Они имају полукружне рогове, грбу међу плећима и чупаву длаку као и њихови земаљски сродници“. Кад су облаци заклонили видик, сер Џон Хершел и његови другови искористили су време да се кучу чашама, наздра

ве свом успеху и да један другом честитају. А кад се видик разбистрио, угледали су још многа лунарна чуда.

Тако су они видели једну животињу сличну јарцу, али само с једним рогом, реку прашану љупким острвцима, а крај ње „чудну животињу — водоземаца округла облика која се ваљала огромном брзином преко пешчане обале и не стала у моћној речној мантици“. „Сан“ се распродео за цинго пола часа. Месе света окупљале су се на угловима улица и људи су, држећи новине у рукама, живо расправљали о последњима великог Хершеловог открића.

Двоноги дабар и друга лунарна чуда

Све до тог времена, осталих десет њујоршких листова гледали су на сваки начин да угугле Дејов лист, сматрајући га „дрском скоројевићком публицијом. Али, сад су и они

морали признати његовом издавачу да је вешт и паметан. „Њујоршки дневни оглашивач“ признао је да се „годинама већ није појавио један такав убедљив чланак и да је сер Џон Хершел обогатио данашњу науку, што ће његово име учинити бесмртним“.

У трећем чланку о овом научном „открићу“ читаоци су се упознали с новим пределима на Месецу, новим дрвцима и биљкама и — двоногим дабаром.

Тај дабар био је заиста чудна животиња, јер није имао репа и кретао се на две ноге. „Он носи своје младунце у наручју, као што то чине људска бића. Његове колибе израђене су боље од колиба многих дивљих људских племена и, судећи по диму који се из њих диже, нема сумње да они знају за ватру“.

За свега три дана лист „Сан“ се обогатио. Двадесет и осмат августа његов издавач објављује да је достигао највећи тираж међу дневним листовима у свету и да се „Сан“ сад продаје у 19.360 примерака, према 17.000 колико је у то време имао лондонски „Тјмс“.

Сасвим природно, читалачка публика извучила је из дотле објављених чланака следећи закључак: ако на Месецу има животиња, онда мора бити и људи. И — „било“ их је. У следећем чланку налазио славног астронома како кроз свој телескоп осматра стене и камене литице на једном новом делу Месеца.

„Док смо гледали на те висове из перспективе од око 800 метара, приметили смо три јака великих крилатих створења, потпуно другачијих од ма које врсте птица, како се са литица спуштају у долину у лаганом уједначеном лету. Преузел смо их довели у привидну близину од 70 метара. Били су слични људским бићима, јер сад су њихова крила нестала, и кретали су се усправно и достојанствено“.

Та била са Месеца била су висока око 120 сантиметара и, сем лица, покривена кратком, сјајном длаком бронзане боје. „Изрази њихових лица били су интелигентни и отворени. Очигледно су били заузети разговором. А њихови гестови, нарочито покрети рукама, из-

гледају темпераментни и изражени“.

Док су астрономи гледали, „три групе рашириле су своја крила и нестале у мрачном заклопу шуме пре но што смо ми имали времена да се повратимо од запрепашћења. Ми смо их научно назвали веспертилно хомо, или човек-слепи миш“.

Бомба је експлодирала

Тираж „Сана“ пео се за оно време вртоглавом брзином. Тридесет и првог августа у њему се појавио најдужи чланак из ове серије — садржавао је 11.000 речи — и у њему се говорило о откривању нове групе људи-слепих мишева.

„Још уствари нисмо имали прилике да их видимо на неком послу. Уколико можемо да просудимо, они проводе своје срећне часове у скупљању шумских плодова, једу, радосном лету, купању и безбрижном шетњању по ивицама бездана“.

Да не би сасвим изгубили своје читаоце, многи озбиљни њујоршки листови почели су да прештапавају чланке из „Сана“. То се спремао да учини и „Трговачки журнал“. И баш тада, Ричард Адамс Лок, један од сарадника „Сана“, сретне се с „противничким“ репортером из „Трговачког журнала“ у некој крчми. Лок је био у нешто веселијем расположењу, што је било сасвим природно, јер се последњих дана његова плата готово удво

стручила. И кад га је његов колега упознао с намером своје редакције, Лок му је доброћудно рекао: „Чувај се да не наследиш. Све то сам ја лично измислио“.

Сарадник „Журнала“ одлетео је као без душе у своју редакцију и — бомба је прсала. Сутрадан, читав Њујорк осећао се некако посрамљен, а четворица од тада водећих америчких научника „разболели“ су се само да не би морали да се нађу лицем у лице са својим пријатељима које су уверавали у истинитост Хершелових открића. Супарнички листови оборили су се на „Сан“ као лешинари. Али, издавач „Сана“ одбијао је да призна да на Месецу нема људи-слепих мишева и, што је најважније, његов лист је и даље имао највећи тираж у Америци.

Касније се дознало да је Лок био исто толико научник-аматер колико и новинар. Његово псеудо-научно знање и жива машта, удружени с тешким финансијским стањем „Сана“, уродили су „великим открићем сер Џона Хершела“, чијем се научном раду, иначе, новинар искрено дивно. За то време астроном Хершел, далеко у Кептауну, мирно је и даље осматрао небески свод кроз свој, сасвим обични телескоп. Велики астроном свакако је имао јако осећање за хумор, јер кад су најзад и до њега допрли чланци из „Сана“, кроз смех је приметно да он, да није било свега тога, сигурно никад не би доживео толику славу.

Километарска формула

Најдужа формула на свету налази се у „Теорији општег кретања“ француског математичара Деланоа. Она испуњава 172 странице ове књиге, а циљ јој је да тачно претстави кретање Месеца. Упркос томе што је научник годинама радио на њеном израчунавању, Месец се често креће по путањи која је и хиљаду километара удаљена од путање предвиђене формулом.

НЕНАДМАШНИ СКАКАЧИ

Научна испитивања показала су да буде чија дужина ногу износи 1,2 милиметар могу да скоче у даљину, тј. у хоризонталном правцу, и до 33 сантиметра. Буве исте величине које скачу у вертикалном правцу достижу висину од око 19 сантиметара. Ако би се вршило упоређивање с људима и као мерило узимала само дужина ногу, један спортиста чије су ноге дуге 91,5 сантиметар требало би да скаче 213,5 метара удаљ и 137 метара увис.

— Јесу ли га већ ухватили? — прекиде Борт Фајфов залагање.

— Не, још није.

— А зашто не?

— Ухватиће га већ. — равнодушно одговори Фајф. — У овом тренутку има ствари које ми задају много више бриге.

— Онда изиђи с њима на видели, — нервозно упаде Рјуи.

— Стрпите се мало. Прво, дозволите ми да вас запитам да ли се сећате нестанка оног анализатора свемира пре годину дана.

— Шта? Зар ћемо опет да расправљамо о њему? Зар си нас због тога сазвао? Мени је доста те приче! — рече Стин.

Фајф мирно настави:

— Ови непријатни догађаји на Флорини, који су се одиграли јуче и прејуче почели су тиме што су у библиотеци тражене књиге о анализи свемира. Мени та чињеница много казује. За мене је веза између нестанка оног анализатора свемира и недавних догађаја очигледна. Покушаћу да је и вама учиним јасном. Почећу тиме што ћу вам описати личности уплетене у инцидент у библиотеци. Само вас молим да ме не прекидате.

Фајф погледа по свима, као да је очекивао какву примедбу, па поче:

— Прво, имамо једног градоначелника. Он је најопаснији међу њима. Према подацима којима располажемо, он је веома интелигентан и све до сада сматран је потпуно оданом Сарку. На несрећу, он је своје способности окренуо против нас. Он је несумњиво одговоран за сва четири убиства. Јер, тешко је поверовати да би један обичан Флоринџанин био у стању да учини тако нешто, а да досад избегне хапшење.

Друга особа је једна жена с Флорине. Она је нешколована и, како изгледа, потпуно безначајна у читавој овој ствари. Упркос томе, наредно сам да се о њој прикупе сви подаци. Њени родитељи били су чланови „Душе кирта“, ако се сећате оне смешне и наивне сељачке завере на Флорини која је без икакве буке била ликвидирана пре двадесет година.

Трећа личност је најнеобичнија у овом друштву. То је обичан радник у ткачници и исто идиот.

Стин се пригнушено закикота, али Фајф не обрати пажњу на то, већ настави:

БОРБА ЗА ФЛОРИНУ

ПЛАНЕТУ ОСУЂЕНУ НА ПРОПАСТ

(33)

— Реч идиот није овде употребљена фигуративно. Обавештајна служба, упркос свим настојањима, није могла да сазна ништа о њему што би сезало у прошлост даље од десет и по месеци. Некако у то време њега су нашли у једном селу недалеко од главног града Флорине, потпуно лишеног памети. Није умео ни да иде, ни да говори. Није умео чак ни сам да једе.

Обратите пажњу на то да је овај човек нађен свега неколико недеља после нестанка анализатора свемира. Обратите пажњу још и на то да је он за свега неколико месеци научно да говори, па чак и да ради у ткачници. Који би идиот могао све то да савлада тако брзо?

— Ох, ако је тај човек био зналачки подвргнут дејству штапа заборава, онда је то сасвим могућно, — жустро се умеша Стин.

— Ти си, Стине, признати ауторитет за та питања, — заједљиво примети Фајф. — Али, чак и без твог стручног мишљења, ја сам дошао на исту идеју. То је заиста једина могућно објашњење. Али, таква једна медицинска интервенција може се извести једино на Сарку или у Горњем Граду на Флорини. У свим лекарским ординацијама и болницама у Горњем Граду приступило се проверавању и ни у једној од њих није пронађен никакав траг неком таквом лекарском подухвату који би био извршен без прописног овлашћења и наређења. Најзад, једном од наших агената пало је на памет да прегледа дневнике свих оних лекара који су умрли после појаве идиота у овом селу на Флорини. Тако смо у једном од тих лекарских дневника нашли на податке о њему. Пре шест месеци доведен је на преглед једна сељанка, она иста која је други члан нашег трија. Очигледно је да је она ово учинила кришом, пошто је тога дана изостала с посла тод неким сасвим другим изговором. Лекар

Роман од И. АСИМОВА

је прегледао идиота и утврдио да му је одузето памћење. Сад долазимо на један занимљив детаљ. Тај лекар био је један од оних који имају две упоредне ординације: једну у Горњем, а једну у Доњем Граду. Био је то методичан човек; имао је потпуне картотеке својих болесника у обе орди-

нације. Међутим, картон нашег идиота није имао дупликат, и то једино он. Нађен је само у картотеци ординације у Горњем Граду. Тај болесник био је Флоринџанин, на преглед га је довела једна Флоринџанка, а преглед је обављен у Доњем Граду. Због чега се онда болеснички лист, кад већ није имао дупликат, налазио у ординацији у Горњем Граду?

На то питање постоји само један прихватљив одговор. Болеснички лист био је лопањен у дуплику и стављен у обе картотеке. Међутим, неко је уништио примерак из ординације у Доњем Граду, не слутећи да постоји дупликат. На нађеном болесничком листу, поред дијагнозе, на-

лази се и лекарска забелешка да случај треба пријавити властима. Међутим, лекар није стигао да поднесе свој редован месечни извештај. Недељу дана после овог прегледа, настрадао је у једној саобраћајној несрећи.

— То што нам причаш личи на детективски роман, — рече Бал, широко отворајући очи.

— Да, — повика Фајф, — детективски роман. И у том роману засад ја играм улогу детектива.

— А ко је осумњичени? — уморно прошапута Бал.

— Још нико. Допусти ми да се још мало играм детектива. А сад да размотримо ствар с другог краја. За тренутак ћемо заборавити идиота и вратити се анализатору свемира. Прво што се о њему чуло био је извештај испоставе Међузвезданог бироа за анализу свемира упућен Бироу за транспорт о скором слетању његовог брода на Сарк. Уз тај извештај био је прикључен списак његове раније поруке о опасности која претстоји Флорини.

Анализатор свемира није приспео на Сарк. Трагања за њим и његовим бродом остала су без резултата. Даље, списак његове поруке упућен Бироу за транспорт нестало је. Из Међузвезданог бироа тврде да смо ми, тј. власти на Сарку, уништили ту поруку. Међутим, наша служба безбедности верује да таква порука није никад ни постојала и да су они из Међузвезданог бироа измислили читаву ствар, да би је искористили за пропаганду против нас. Мени се сад чини да нисмо у праву ни ми ни они. Порука је заиста постојала, али је наше власти нису унишtile.

Замислићемо једног човека и привремено га назвати Иксом. Тај Икс имао је приступ у Биро за транспорт. Тамо је он сазнао за анализатора свемира и његову поруку и, пошто је очигледно паметан, он је сместа ступио у акцију. На неки начин успео је да тајно пошаље поруку анализатору свемира, с налогом да овај са својим бродом слети на неко мало, приватно узлетниште. Анализатор свемира је тако и поступио, а Икс га је сачекао на узлетништу.

(Наставиће се)

У БОРБИ СА Жутом Реком

Мина Жута Река увек је била људлива и свирепа према становништву које живи дуж њених обала, а то је четвртина целокупног становништва Кине — 140 милиона људи. За последње три хиљаде година она је око две хиљаде пута изазивала катастрофалне поплаве и уништавала на стотине хиљада људских живота. Сваке године Жута Река гута милионе тона драгоцене кинеске земље, скидајући с ње плодан површински слој, који односи у својим мутним валовима.

Мада су кинески сељаци вековима сањали о дану кад ће мутне воде „Реке јада и стрепње“ постати бистре као кристал, сви ранији покушаји да се она украти и регулише остали су безуспешни. Међутим, сада је кинеска влада направила циновски план за регулацију Жуте Реке. Кад он буде остварен, 1967 године, најмутнија река на свету постаће кристално чиста. Кинези су решили да се ухвате у коштак с древним непријатељем.

Према овом плану, у чијем ће извођењу учествовати и руски техничари, Жута Река и њене притоке биће прекривене густом мрежом гигантских брана и хидроцентрали. План предвиђа неколико фаза и његово извођење у целини трајаће око педесет година. Прва фаза, чије извршење треба да почне већ крајем ове године, предвиђа, између осталог, изградњу огромне бране и воденог резервоара код Санмена, у провинцији Хонан, где оштре стене стешњавају Жуту Реку у узан кљанец. Изградња само ових објеката стајаће милијарду и по долара, не рачунајући добровољну радну снагу.

Да би се створио простор за санменски резервоар, преко пола милиона људи мораће да напусти своје домове и пресели се у друге крајеве. Резервоар ће бити највећи на свету. Подигнуте бране штитиће овај крај од поплава и ствараће довољно електричне енергије за индустријализацију трију околних провинција. Прва фаза плана предвиђа изградњу и других, исто тако циновских резервоара и брана у провинцијама Кансу и Цингхај. Укупно треба да буде изграђено у средњем и доњем сливу Жуте Реке 46 великих брана и 24 резервоара.

Жута Река (Хоангхо) налази се у северној Кини. Извире испод Тибета и улива се у залив Чели. Дуга је 4.100 километара.

НАЈЧУДНИЈЕ И НАЈВЕЋЕ ШКОЉКЕ

Када се немачки океанограф Куно Швер, који је 23 године провео у подморским истраживањима, недавно вратио с једне експедиције по Далеком Истоку, донео је са собом велик број шкољки у облику разних грчких и арапских слова. Он је изјавио да је на дну мора наилазио на шкољке најразноврснијих облика, који превазилазе све што људска машта може замислити. Убод неких шкољки је отрован, а многе служе Јапанцима да од њих праве своје чувене вазе. Највећа досад позната шкољка тешка је 500 килограма. У случају да човек стане на њу, она зароби његову ногу, а затим га целог усиса и прогута. Тако бар прича Куно Швер.

ВЕНЕЦИЈА БЕЗ ГОНДОЛА

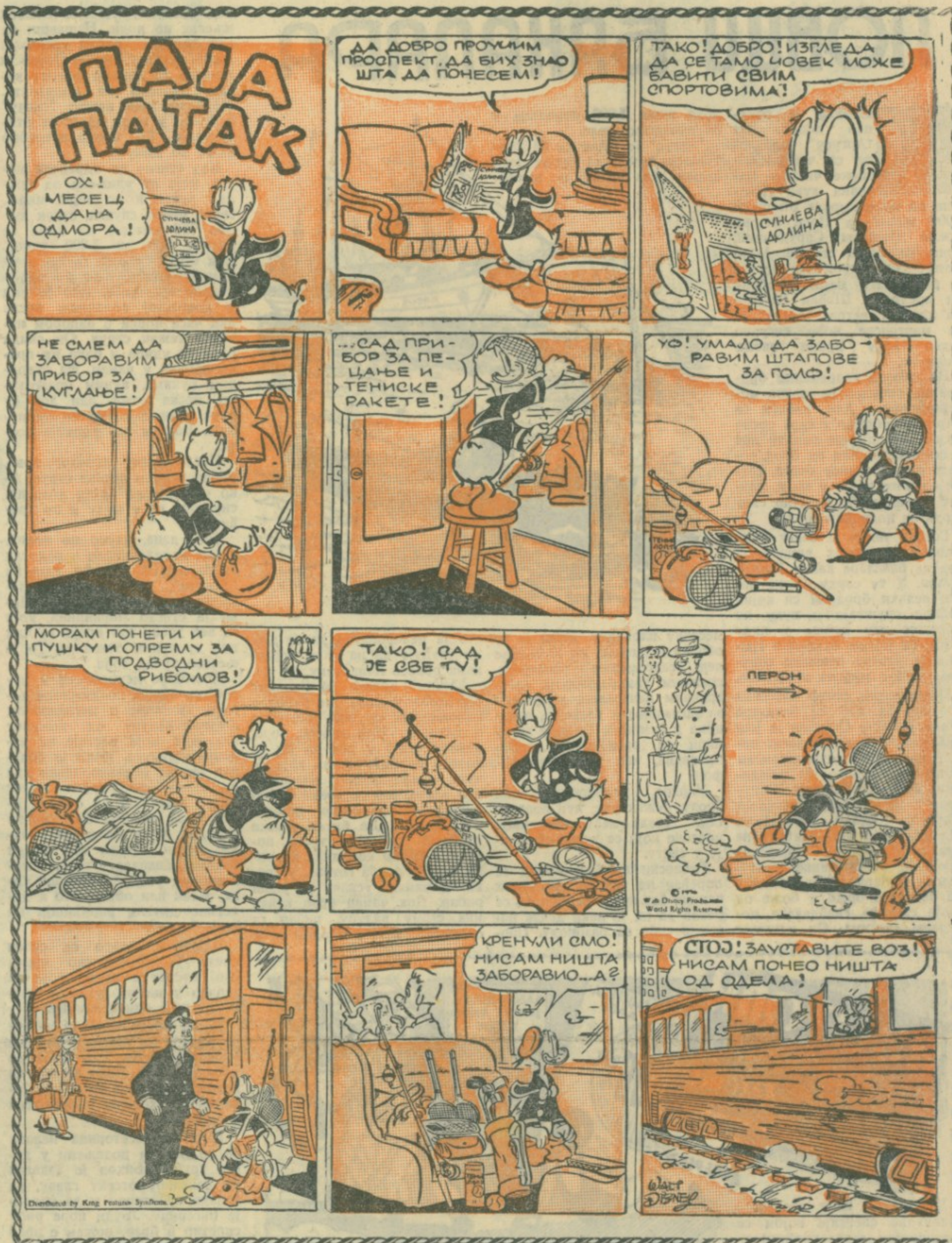
Почетком прошлог столећа, у Венецији је било око 3.000 гондола. Гондолијери су били угледни људи, њихов занат цењен и имали су доста ученика. Данас су моторни чамци и обалски бродови-омнибуси готово сасвим потиснули ово романтично превозно средство. У Венецији има још 420 гондола, од којих је већина стара преко 60 година, и свега око 80 гондолијерских ученика.

„ОБУЋА“ КОЊА КРОЗ ВЕКОВЕ

Дуго је времена протекло откако је човек припитомио коња док му је пало на ум да му некако заштити копита. По травним степима Азије, по пешчаној Арабији и у другим деловима света, у време кад није било тврдох дрмова, коњу сем природне „обуће“, његових копита, ништа друго и није било потребно. Једини су изузетак чинили становници камених предела који су имали коње. Они су запазили да се њиховим коњима копита много троше и да им ноге страдају. Због тога су, на пример Јапанци, још у давна времена обавијали коњска копита сламом. Доцније су и Римљани пронашли начин да заштите својим коњима копита: навлачили су им на њих неку врсту кожних ципела. Али, они су то почели да чине тек кад су изграднили тврде дрмове. Потковице су ушле у употребу тек од IV века наше ере.

НАЈМАЊИ, НАЈСКУПЉИ И НАЈТАЊИ ЧАСОВНИК

Најмањи часовник на свету произведен је у Француској. Тај ситни механизам има облик квадрата чије су стране дуге три милиметра, а тежак је свега један грам. Најскупљи часовник на свету израђен је у Швајцарској. Он је сав од дијаманата и стаје око девет милиона француских франака. Најтањи часовник на свету дебео је свега пола милиметра. Он је толико лак да, потопљен у воду, одмах исплови на површину.

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

СИРИЈА

Сирија је постала независна република 1945 године а докле је њена историја била испуњена бурним догађајима. Сирија се налази на раскршћу три континента. Она је била колевка чувених старих цивилизација: вавилонске, египатске и грчке. Најпре су Сирију освојили Феничани, па је затим наизменично постајала провинција Асираца, Персијанаца и Македонаца. Била је и под римском и византском

влашћу. У шестом веку била је једно време под влашћу Персијанаца, који су је доцније изгубили, а у 7 веку освојили су је Арапи. На њеном тлу крсташ су успоставили франачко краљевство, које је трајало два века, а затим је била два и по века у зависности од египатских мамелука, док најзад, у 16 веку, није пала под турску власт. Године 1920, после савешта Првог светског рата, Сирија је постала мандат Француске. То је била све до 1945 го-

дине, кад је проглашена за независну републику. Површина Сирије износи 187 хиљада квадратних километара. Готово половина од тога је пустиња. Обрадиве земље има око 12%, а пашњака 22%, док је шума веома мало. На овом простору живи око 3,5 милиона становника, и то већином Арапи. Поред тога, у Сирији има нешто Турака, Курда, Јермена и Европљана. Становништво је насељено највише уз обале и око оаза.

Обале Сирије су слабо разурбене и она нема добрих природних лука. Део земље који се налази уз Средоземно Море већином је планински, а према истоку и југоистоку прелази у висораван.

Градови који се налазе у унутрашњости углавном су се развили око оаза. Главни град је Дамаск и у њему живи 286 хиљада становника. Иначе, највећи и најстарији град је Алеп са 320.000 становника. Има нешто добрих аутомобилских друмова, а железничких пута има 1780 километара. Значајнија лука у Сирији је Латакија. Становништво Сирије бави се земљорадњом и сточарством. Највећи део земље налази се у рукама велпоседника и државе. Најважније место међу пољопривредним културама заузимају: пшеница, јечам, кукуруз, пиринач, дуван,

памук, сезам, винова лоза, јужно воће, а гаји се и свилена буба. Руда има врло мало, али се производи нешто соли. Индустрија је уопште слаба. Нешто је јача текстилна индустрија, затим производња цемента, уља и сапуна. Сточарство има углавном номадски карактер: људи се крећу у великим групама са својим прним шаторима и стоком. Највише се гаје овце и козе, а после тога говеда, коњи, магарци и мазге.

»ПРЕТЕЧА« МЛАЗНИХ АВИОНА

Једна врста морских сипа обично се креће уназад, с главом окренутом нагоре. Узрок овоме лежи у телесној структури ових животиња. Док је код већине сипа задњи део дужи, код ове је обрнуто, па то и условљава овакав начин кретања. Као и њен рођак октопод, сипа је мекушац који се еволуцијом ослободио своје љуске, али припада истој групи као острге и шкољке. Сипа је истовремено „претеча“ млазних авиона. У близини главе она има један цеваст тунел који јој служи као млазник. Тај је тунел на задњем делу покривен меснатим прекривачем и може се напуни водом. Кад хоће да се креће, сипа свом снагом избаци воду из цевастог дела, који по по-

СМРЗЛИ СЕ НА ЕКВАТОРУ

Двадесет људи изгубило је животе од хладноће у области екватора, под зрацима тропског сунца. Једна група

истраживача која је покушала да се попне на афричку планину Карнсимби наишла је на висини од 3658 метара на изненадно захлађење и ту су се смрзли сви њени чланови.

ДУЛЕНСКА РЕКА

Дуленска Река је лева савијница Лугомира, притока Мораве. Она извире у Гледичким Планинама, а дуга је 37 километара.

БУГАРИЈА

Бугарија је један музички инструмент из групе тамбура, код кога се тонови добијају окидањем жице помоћу терзијана.

ЛОВЦИ БАКАЛАРА

Часовник је откуцао поноћ. На "Аргусу", једрици са четири катарке чија је матична лука Лисабон, на коме смо се отиснули 2.000 миља од Нове Земље према Великим Спрудовима, врши се смена страже. Мало затим, на палуби почињу да се распознају нејасни облици предмета. Шибан бичевима хладног ветра, "Аргус" је те мартовске ноћи сигурно секао воду према својим циљевима...

На многим савременим бродовима риболов је знатно модернизован. Али, рибари са "Аргуса" обављају свој посао онако као што се радило пре више векова. Кад их брод доведе до одређеног места, сваки од њих улази у мали, плитак чамац да би спустио свој струк на подводни спруд.

Готово нигде у свету нема више тако малих чамаца за лов на бакалара као у Португалији. У ту сврху служе данас велики бродови са којих рибари спуштају и вуку по морском дну мреже у виду цела. Те мреже буквално грабуљају плитке пешчане спрудове испод морске површине.

Португалски снајф власника бродова за лов на бакалара веома је стар. Основан је још 1500 године и ни до данас није напустио старовремени начин рибарења. На појединим местима Великих Спрудова и на обалама Девисовог Мореуза, близу Гренанда, где каменито дно често цела мрежа великих рибарских бродова, неустрашиви португалски рибари знају да дођу до бакалара брже и боље од своје сабрање снабдене модерним алатима. Од њиховог

лова живи 5.000 породица у 50 рибарских села. "Аргус" је један од 63 португалска рибарска брода који сваког лета одлазе на шесто-

месечну пловидбу. Мала је то обичан једрењак, он је снабдевен савременим уређајима, снажним дизел-мотором, електричном централом, уређајима за загревање и хлађење, чекрицама и пумпама. Ту су и звучници за преношење радио-програма, као и радио-телефон.

Упркос удобностима на броду, тежак рад пун опасности, спада међу најмучније послове који се данас обављају у свету.

Рибарски прибор налази се поређан на палуби: 60 малих чамаца без крме, за које би се рекло да их је неки дечак начинио себи за разоноду. Про-

сто је невероватно да се људи усуђују да на овим играчкама прокосе Атлантику.

"Аргус" долази до Великих Спрудова у мају и риболов почиње док су дани још сиви и хладни. Чим забели зора, рибари стају у ред да им се поделе порције мамца који се чува у хладњаци. Мамца је као злато, јер се сваки рибар награђује сразмерно ловини коју донесе. Да би се мреже снабделе мамцима, треба поделити 20.000 комадића харинге. Кад је деоба готова, у сваки од чамаца ускоче по један рибар. Док чамац брзо клизи низ струју палубу, рибар га ослобађа везе с бродом и у

том тренутку чује се снажан плесак по води. Нашавши се ван "Аргуса", рибар усправља малу катарку, шири једро и почиње да крмачи помоћу весла, пловачи ка хоризонту. Морнари тако вешто "скачу" с брода у море да је за отискивање 51 чамца потребно свега 20 минута.

Кад стигну на одређена места, која су удаљена од брода често и по више миља, сваки рибар спушта струк дуг око 700 метара, на коме се налази 600 до 1.000 удица. Док струк "ради", рибар лови помоћу штапа, да би видео колико има рибе. Ако је има у довољној количини, после два часа човек с напором извлачи тежак струк. Он скида рибе са удица и баца их преко рамена у чамац. На отвордним рукама, пуним бразготина, прска кожа, али док су руке влажне то се не примећује. Бол се тек дошњије осети.

После првог успелог лова, рибар поново потапа струк. Ако поподневни ветар дозволи, спустиће га у воду и по трећи пут.

Тога дана, касно по подне, нагло је захладнило и подигли су се таласи. Адолфо, капетан "Аргуса", наредио је да званично звоним за повратак. Први се врати Лоранџина, који се већ трећи пут враћа са чамцем препуним бакалара. То је његова трећа тона.

Пошто је испражњен и последњи чамац, послужници доносе уморним и изгладеним људима вечеру од прженог бакалара, која нестаје за неколико минута. Иако је бакалар једина и свакодневна храна, нико не пада на памет да се буну. Да би оброчи ипак били разноврсни, кувар спрема рибу на више начина: кувана, пржена или печена бакалар, бакалар у сосу, у маслиновом уљу, бакаларово срце, језик или образ, као и десетине других варијација на исту тему.

Наједном, зачуо се силан смех. То Франциско прича свој сусрет с китом који се заплео у његов струк и умало му није однео ловину.

После обода, рибари излазе на палубу да прераде 40 тона уловљене рибе. Рад траје до дубоко у ноћ. Нико не иде на починак све док риба није очишћена, усољена и смештена у магацин.

Њих тридесеторица налазе се на палуби подељени у десет група. Њихов је задатак да бакалару отсеку главу, да изваде изнутрицу и да изваде је цигерлицу. Људи поре рибу спретно и брзо, ножем с врло оштрим сечивом. Очишћене комаде бацају на палубу, где их дочекују "експедитори" у клечећем ставу и додају их онима који рибу соле.

Чим се смркло, радна места су осветлила рефлектори. Тада се далеко око "Аргуса" могу видети више сличних осветљења. То су били рефлектори других бродова, на којима су риболовци обављали исти посао. За време рада бродски звучници преносе музику, да би људима унеколико олакшали монотон и тежак рад.

Уколико је ноћ одмичала, северцац је бивао све хладнији. Наједном, прва пахуљица је пролетела кроз млаз светлости, а за њом читав рој. Поцео је да пада снег. Капетан брода је отишао да види како напредује усољивање рибе. То је најважнији посао, јер ако је бакалар усољен како ваља он може да се чува готово неограничено дуго.

Најзад, посао је завршен и људи силазе у трпезарију да се огреју и нахране. Потом журе на спавање, јер им је за одмор остало мало времена. Узору се посао наставља.

Треба знати физику

После пропасти једног путничког прекоокеанског пароброда која се догодила двадесетих година овог века, избиле су несугласице између паробродарске компаније којој је брод припадао и осигуравајућег друштва код кога је био осигуран. Пошто је у питању била огромна сума, обе парничке странке довеле су на рочиште велик број сведока, надајући се да ће на тај начин боље доказати своје право. Између осталих сведока налазио се један путник, чији је исказ гласио:

"Кад је пароброд почео да тоне, моја једина мисао била је да спасем свој сопствени живот. Скочио сам у море и, прикупивши сву снагу, запливао у правцу једног малог острва које се налазило на удаљености од неких десет километара. Да бих штедео снагу, с времена на време изврнуо бих се на леђа. После отприлике три четврти часа, чуо сам страховиту детонацију, што је био знак да је бродски казан експлодирао. После неколико секунди одјекнула је још једна експлозија.

Међутим, неколико чланова посаде који су се у чамацу за спасавање налазили у близини осигуравајућег друштва. Због овог неслагања у изјавама сведока, случај је постао још замршенији. Путник је упорно тврдио да је чуо две експлозије, а морнари да друге експлозије није било. Међу сведоцима налазио се и један стари професор физике, чији се исказ слагао са изјавама морнара, јер се и он налазио у једном од чамаца за спасавање. И баш кад је расправа достигла врхунац, стари физичар узбуђено је устао и изјавио да је њему читав ствар сасвим јасна и да, уствари, између два сведочења нема противуречности.

Кад се експлозија догодила, објаснио је професор, путник је вероватно пливао на леђима, тако да су му уши биле у води. Звук се просипре кроз воду пет пута брже него кроз ваздух. Кад је пливач чуо експлозију, он је, сасвим природно, подигао главу да види шта се догодило. Тада је чуо, по други пут, ту исту експлозију, само је овог пута њен звук био пренесен кроз ваздух и због тога се чуо касније.

За нас, као што је било и за старог професора физике, није важно како се завршило посаде који су се у чамацу за спасавање налазили у близини осигуравајућег друштва.

У време када су бели људи тек почели да насељавају област која данас чини америчку савезну државу Тенеси, неки промућури Шкотланђанин, по имену Меги, отворио је ралдињу мениовитом робом на обали реке Мала Тенеси, тачно према великом речном острву на коме су Индијанци из племена Чироки сваке године постављали логор и ту изводили своје ритуалне јесење игре.

Трговач посао добро се развијао, јер је радња била на путу којим се кретала већина насељеника. Гледајући то, поглавица племена дошао је, изгледа, на мисао да му Меги дугује извесну захвалност због тога што га он и његови ратници ничим не узнемиравају, па га чак, самом својом близином, штите од других индијанских племена.

Једнога дана поглавица се појавио у Шкотланђаниновој радњи и знацима му објаснио, боље рећи одглумно, да је претходне ноћи сањао како му је Меги дао за његово племе једну врећу шећера. Шкотланђанин је размислио извесно време, а затим је узео врећу шећера и дао је поглавици.

Недељу дана касније појавио се промућури трговац пред поглавичиним вигвамом и "одглумно" свој сан у коме му је поглавица дао два јелена и десет дивљих ћурки. Поглавица није имао куд, већ му је дао "сањану" дивљач.

Идуће две године индијански поглавица и његов сусед наставили су да "сањају" своје лепе снове и да их без речи, само мимиком, причају један другоме. Сваки пут поглавичин сан био је све лепши, али је довитљиви Шкотланђанин увек успевао да га "надеља". Меги се, тргујући и са Индијанцима и са дозељеницима, прилично обогатио и на дан десетог рођендана своје кћери изненадио ју је једним повијем и лепо израђеним дечјим седлом. Но, неколико дана касније појавио се поглавица праћен неколицином ратника. Сан се овог пута завршавао тиме што поглавица добија мало седло и понија.

Трговац је био запрепаћен овим "сном". Али, у њему је ипак превагнула разборитост и поглавица је заиста одвео оседланог коњића.

Шкотланђанин је чекао четрнаест дана, а онда је одглумно свој последњи и највећи сан, у коме индијански поглавица даје трговцу — речно острво.

Прича се да поглавица три дана није излазио из свог вигвама. Четвртог дана, рано ујутру, дошао је у Шкотланђанинову радњу и мирно и кратко рекао: "Меги, узми острво. Трговац Меги нека више никад не сања".

Двадесет и шест процената целокупне енергије којом се човечанство данас користи у ствари је сунчана енергија нагомилана и сачувана у живим и угинулим биљкама. У хлорофилним зрнцима живих биљака сунчани зраци од воде, угљене киселине и неких других једињења граде органске материје, стварају живот.

Сто седамдесет година купала је наука на вратима тајанствене "лабораторије зеленог диса", али их није могла отворити. Тек су радиоизотопи омогућили да се нађе кључ за њих. А оно што су они "открили" у зеленој лабораторији оповргло је стара схватања о процесу фотосинтезе.

Раније се сматрало да сунчани зраци разлажу угљену киселину, издавајући кисеоник и помажући угљенику да ступа у органска једињења. Показало се, међутим, да сунчева светлост прво разлаже воду. Онај кисеоник који биљке испуштају у атмосферу и који ми дишемо, потиче из те воде. Изотопи су открили још једну тајну: да корење такође упија угљену киселину. Значи, лише има помоћнике. Открило се да се прво угљена киселина, у мраку, једини с неком

органском материјом и да тек потом долази до фотосинтезе. Каква је то материја? По трагу загонетног "отмицара" угљене киселине иду искусни радиоактивни извидници. Они су незнанцу већ дали име: назвали су га рибозелодифосфат...

Још много занимљивих ствари открили су радиоактивни изотопи у зеленој лабораторији. Они су, на пример, утврди-

ли да се у њој не стварају сапото угљоводоници, већ и аминокиселине, беланчевине, витамини Ц и друге органске материје. У хлорофилним зрнцима (хлорофилним зрнцима) не одвија се само фотосинтеза, већ и друге хемиске реакције. Из године у годину радиоактивни изотопи све потпуније откривају науци тајне зеленог листа.

Лађари на Купи

У једној хрватској народној песми пева се да је Карловац, град на реци Купи, саградио бан Иван Карловић, последњи јунак и потомак древног племена Гусића. После пада Бихаћа, који је готово читав век пружао јуначки отпор турској најезди, бан Иван повукао се са својом војском најпре ка граду Слуњу, а одатле према реци Купи. Када је стигао на Купу, пева песма, он и његови јунаци искрчише зелене лугове и посејаше просо и пшеницу. Кад видеше да је земља плодна и да је жито добро родило, тада је бан Иван "код Купе шапац начинио и Карловац име му надео". Тако је у народном предању оснивање града Карловца везано за име Ивана Карловића. Прави оснивач је заборављен, а име Карловац изведено је у народу од имена јунака који је готово читав свој живот провео у ошорченим борбама против Турака, који су све жешће надирали у Хрватску.

У 16 веку границе Хрватске постајале су све уже. У турске руке, после дугих борби и јуначке одбране, пали су многи утврђени градови. Уна је престала да буде гранична река према Босни, последња хрватска одбранбена линија повучена је на Купу и ту су се, дуж ње, утврдили крајиниш-

Чврста препрека турском надирању

ке посаде. Но, на реци Купи није постојало ниједно јаче и значајније утврђење које би се могло одупрети великим турским војскама. Због тога је решено да се на ушћу Коране у Купу, на равници испод старог града Дубовца, подигне јака тврђава. Место је смисљено одабрано. Нова тврђава требало је да буде опточена са четири реке: Купом, Кораном, Мрежицом и Добром. Први камен у темеље тврђаве подложен је 13 јула 1579 године.

Иза белема тврђаве брзо је расла нова варош. У њу су се

склањале занатлије из угрожених градова, трговци и људи разних занимања из целе Хрватске, а и словеначких земаља. Иако је Карловац био на удару турских похода, његови нови грађани сматрали су да је у њему живот сигурнији него у осталим варошима дуж границе, која је била стално у пламену. Карловац је одиста представљао чврсту препреку која је ометала турско надирање у остатак хрватске земље на југу и затварала пут у словеначке области.

У првој деценији од оснивања Карловца, под њим је слоњено неколико великих турских војски. У јуну 1594 године нападо је Карловац 16.000 турских војника. Неколико дана јуришали су на град, али узалуд. Храбра посада одбила их је од градских бедема и нагнала у бекство, иако се од кише барут био толико овлажно да пушке нису избацивале ни на тридесет корака.

Почетком 18 века Карловац је већ један од најистакнутијих градова у Хрватској, познат по својој живој трговини, нарочито речној. У Карловцу се завршавао водени пут којим су се из богатих подунавских области превозили пољопривредни производи до чувеног Каролинског друма, који је водио за Трст и Ријеку. Све до прве половине прошлог века Карловац је био средште речног бродарства на Купи, и Сави.

Припадници „племенитог“ еснафа

Још и пре оснивања Карловца, били су познати „лађари“ на Купи, који су се на својим лађама спуштали низ Купу и Саву и, често готово једини, обављали трговину између житородних области у Посавини и удаљених предела у Хрватској и Словенији. Кад је основан Карловац, први су се прочули својом вештином и радиношћу становници градског подграђа лодигутог поред реке Купе. Ту су се сместили лађари, трговци житом и власници многобројних кораба, тумбаса, бурчула и лађа, организовани у посебан еснаф, који је због старине

бродарине и обаларине, које су лађари морали да плаћају феудалној господи. Племићи који су имали своје поседе уз Купу сматрали су да је река њихова. Свако ко хоће да прође реком, треба да им за то плати. За пролаз Купом, од Карловца до њеног ушћа у Саву код Сиска, плаћало се за малу лађу око једанаест форината, а то је био прилично велик новац. Сем тога, на Купи је било много брана, литица и грбена у речном кориту, што је пловидбу чинило опасном, нарочито за време ниског водостаја. Узводно су лађе вукли људи, а то је било врло негодно. Око 1760 године државне власти, видећи корист од бродарства на Купи и Сави, укинуле су плаћање бродарине и обаларине, а уједно забраниле да људи вуку лађе. Отсада су узводно лађе вукли коњи, а с обе стране Купе направљене су стазе.

Карловац је с Трстом и Хрватским Приморјем везивао Каролински друм. Једина веза залеђа с морем и са италијанским покрајинама, које су живи трговале с Хрватском и Мађарском. Карловац је у то доба био једино и главно тржиште за богате пољопривредне производе ових двеју земаља. Чувена је у Карловцу била транзитна трговина, нарочито пшеницом, кукурузом, сољу, дуваном, кожом, воском, дрвеном грађом и колонијалном робом. Куће и магаци у Карловцу биле су увек пуне транзитне робе, а многи трговци имали су трговачких веза по целој Европи и по многим земаљама Азије. Велике заслуге за трговину у Хрватској имала је Темишварска трговачка компанија, састављена углавном од Срба, а основана 1763 године. То је друштво, поред осталог, основало у Бакуру фабрику платна, а на Трату фабрику дувана и организовало пренос робе на Каролинском друму. Но, главни посредници у овој живој трговини били су карловачки лађари.

На корабима и тумбасима

Године 1784 Купа је уређена за бродарење; минирале су лишће у њеном кориту и отстрањене многобројне бране.

МАЛЕ ЗАНИМЛИВОСТИ

ЦРНО-БЕЛО ИЛИ ЦРНО-ЖУТО?

Највећи број листова и часописа у свету штампане се црном бојом на белој хартији. Па ипак, ова комбинација

долази тек на шесто место по читљивости. Првих пет комбинација, које омогућају лакше читање, јесу: црна слова на жутој подлози, зелена на белој, црвена на белој, плава на белој и бела на плавој.

ПИЈАНСТВО ВЕЛИКИХ ДУБИНА

Приликом првих покушаја дубоког роњења с пуном гњурчакном опремом, француски истраживач Кусто и његови сарадници сукобили су се на ду-

бини од 90 метара с такозваним пијанством великих дубина: пали су у раздражено стање, у коме им је све било свеједно. У таквом душевном стању могуће су разне непромишљености, опасне по живот. Тако су неки хтели да зароне још дубље, или да свој апарат за кисеоник ставе некој риби, верујући да је њој потребнији него њима. Физиолози приписују ове поремећаје компримираном азоту, који по њиховој мишљењу изазива неку врсту наркозе.

СВЕ ВИШЕ КАМИЛА

Сматра се да се број камела у Азији и Африци за последњих петнаест година повећао за 24 процента. Године 1953/54 било их је око 9.700.000, док је пре рата било само 7.800.000 камела.

ВЕСЛАР И ВЕСЛАРИЦА

Веслар је црна буба дуга четри сантиметра. Храни се бљем. Живи у слатким стајањим водама. Јаја из којих се она размножава налазе се у нарочитој чаури која плива по води.

Весларица је водена стеница чије су задње ноге у облику весала. Плива окренута трбухом нагоре. Грабљива је, а угод јој је болан.

ЗЕМЉА ДРАГОГ КАМЕЊА

Може се рећи да је Бурма заиста права „земља драгог камења“. Тамо се годишње извади око 100 килограма рубина, веома цењеног због своје боје. На сам дан примирја 1918 године највећ је један велики рубин, који је добио име „Рубин мира“. Други рубин необичног сјаја, који има пет сантиметара у пречнику, назван је „Црни кнез“. Поред рубина, тамо има и сафира и другог драгог камења.

ЗЛАТНЕ ПОТКОВИЦЕ

Први колонизатори Хондураса налазили су на толике

количине злата да су чак и коњске потковице правили од овог племенитог метала.

Птице, ти највећи светски путници, још једном су ове јесени превалиле огроман пут.

Порекло сеобе птица сеже далеко, чак у преисторију, а научници ипак још ни до данас нису открили на који начин оне одређују време свог поласка и по чему се на том путу оријентирају.

Једна група орнитолога сматра да је лед, који је преко 25.000 година покривао Европу, Азију и Северну Америку, натерао преисториске птице да одлете на југ, да би тамо потражиле храну и заклон. Кад се ледени покривач повукао према Северном Полу, ослобађајући континенте, птице су се вратиле у те области. Отала он сваке јесени одлазе на југ, и то, по мишљењу ових научника, из навике која је постала инстинкт.

Друга група стручњака верује да су некад све птице живе у тропским пределима и да је неке од њих пренасељеност у птичјем свету натерала да одлете у северне крајеве, са којих се лед тек био повукао.

По једној новој теорији, птице одређују време сеобе према количини светлости и дужини дана.

Рећи да се птице прилагоде лета и проналажења својих летњих и зимских обиталишта поводе за инстинктом, значи само описати један природни феномен, а не објаснити га. Постоје многи разлози који оспоравају теорију да се птице ослањају на своје памћење, заправо на памћење појединих упаливних објеката који им служе као путоказ. Један од тих је, на пример, и тај да птице налазе свој пут и у магли.

Неки биолози претпостављају да се птице на свом путу управљају према Земљиним магнетским полу. Ова теорија била би убедљивија кад би све птице летеле у правој линији север-југ и обратно. Међутим, свака врста птица има посебну „маршруту“.

За време сеобе, птице лете просечном брзином од 85 километара на час, а на висини од око хиљаду метара. Разуме се да има птица које лете вешом, а и мањом брзином.

Америчка птица златар прелеће без спуштања растојање од 3840 километара, и то за свега 48 часова. За време тог лета она утроши свега 60 грама масноће нагомилане у свом телу.

НАЈЗАД САМ СТИГАО. АЛ'КЕ БИТИ МРСА! ХЕ-ХЕ!

КАКО ХРЧУ УСРЕД БЕЛА ДАНА! ЛЕНЈИВЦИ!

А ПРОЗОР ШИРОМ ОТВОРЕН!

ИЗГЛЕДА ДА МЕ СЕ СВЕ МАЊЕ ПЛАШЕ!

НАЈЗАД СУ У МОЈИМ РУКАМА!

ДА НИЈЕ БИЛО ПТИЦА НЕ БИХ ИМ МОГАО ПОМОКИ!

ШТА ЈЕ? КО...

НАСТАВИТЕ СЕ

НЕОБИЧАН СПОМЕНИК

Махнитом Коњу

Како год дана у четри часа уутру, у Црним Планинама северне Дакоте, један снажан човек диже се са своје тврде сламарнице, облачи раднички комбинезон и на старом, расклиматаном ципу спушта се низ брдо до велике стаје, где, уз помоћ механичке музике, помузе 29 крава, нахрани три бика и једног коња. Кад небо почне да руди, он се враћа кући, где га очекује доручак.

Седам часова затичу га како се са својим ципом пробија кривудава шумским путељком. У подножју једне окомите планинске литице, он оставља цип и пење се уском стазом коју је сам, помоћу динамита, усекао у планину. На висини од шездесет метара стазе нестаје, а место ње појављују се челичне шипке забијене у гранит. Човек се хвата за њих и, уздижући се на рукама, пребације се на овећу зараван, усечену у литицу тим истим снажним рукама. Испод њега је понор, изнад њега вертикална стена. Човек узима ваздушну чекич и штектање слично митраљеском разбија планинску тешину.

Корчак Зјолковски почео је још један свој радни дан. Он ради статуу Махнитог Коња, славног поглавице индијанског племена Сијукса, као планина велик споменик посвећен северноамеричком Индијанцу. Кад буде завршен, то ће бити највећи и највиши споменик на свету. „Махнити Коњ“ биће висок 182 метра; само перо на глави Индијанца имаће 15 и по метара. (Ради упоређења: чувена Хеопсова пирамида у Гизеху висока је 137 метара).

Досадашњи највећи споменик на свету — главе Вашингтона, Цеферсона, Линколна и Теодора Рузвелта — који је уклесан у планини Рашмор, висок је 73 метра. Њега је пуних седамнаест година радио вајар Борглем заједно са својих двадесет асистената, а уз огромну материјалну помоћ државе и приватних фондова. „Махнитог Коња“ ради само један човек — Корчак Зјолковски. Досад је уложио у њега девет година рада и сву своју имовину. Он још није примио никакву новчану помоћ, а ипак упорно наставља свој рад, за који ће му требати 23 године.

Споменик Махнитом Коњу заиста је фантастичан пројект, а ипак можда само нешто мало фантастичнији од животног пута човека који га је замислио. Корчак Зјолковски, сироче пољског порекла рођено у Бостону, побегао је у шеснаестој години из куће свог поочима, који му је то био само по имену. Радећи у једном бостонском бродоградилу, Зјолковски је, могло би се рећи случајно, открио свој вајарски таленат, и то кад му је била поверена оправка изрезбареног кљуна једне јахте.

Мада никад у животу није имао ниједну лекцију из вајарства, Зјолковске бисте у камени и мермеру брзо су га учиниле и славним и богатим. Године 1939, на Светској из-

новац за један такав споменик. Али, они су се, срећом, обратили у прави час правом човеку.

Кад је Зјолковски отишао Стојећем Бик, овај му је изнео жељу Сијукса да се подигне споменик њиховом великом поглавици Махнитом Коњу, који је победио генерала Кастера у бици код Малог Великог Рога, а доцније на превару убијен, 1877 године. Споменик би, рекао је Стојећи Бик, морао бити на планини Паха Сапа (индијанско име за Црне Планине), коју Индијанци сматрају светом.

Године 1947 Зјолковски продаје своју имовину у Конектикату и одлази у Црне Планине. Тамо је купио мало имање, једну краву коју није знао како да помузе, као и право да може да ради на планинској громади „Глава грома“. За свој дом и атеље сам је оборно дрвеће, сам подигао зграду, сам начинио дрвене стубове дуге 240 метара. У подножју планине саградио је радионицу и довукао у њу један ваздушни компресор. Да би имао електричне струје за тај компресор, сам је поставио стубове и довео струју. И рад је почео.

Досад је Зјолковски одваљено од планине 450.000 тона камена. Да бисмо схватили његову борбу с планином, замислимо да смо се једног јутра заједно с њим успињали уз њену литицу. У току преподнева он избуши десетак рупа, дубоких око пет метара, и у сваку од њих постави

мо 30 шипки динамита. У подне одјекну експлозије и 200 тона разбијеног камена слину се као водопад низ планину. А читав тај обављени посао значи да је Зјолковски „одмакао“ свега неколико стопа од Индијанчевог носа. После ручка он опет буши камен и у бушотине ставља динамит. Новац потребан за материјал Зјолковски, који је потрошио све што је имао, добија од туриста, којих је из године у годину све више. Од тога новца ниједна пара не одлази на издржавање његове велике породице, у којој има шесторо деце. Они живе од мале сточне фарме, која има најбоље чистокрвне краве у читавој јужној Дакоти.

Шта то гони Зјолковског, који данас има 48 година, да се сваког дана вере уз планину и да тамо ради као најтежи физички радник? Жеља да у камену овековечи прошлост, лепоту, храброст, јуначка дела. Некадашње сироче, које су сви угњетавали, сада клеше споменик једној раси коју су такође угњетавали.

АТОМСКА ЦЕНТРАЛА У ШКОТСКОЈ

Ускоро ће у Шкотској, у близини Глазгова, почети изградња нуклеарне централе, која ће стајати око 100 милиона долара. Сматра се да ће се њоме подмирити четвртина свих потреба за електричном енергијом у овој области и уштедети око милион тона угља годишње. Досадашња просечна годишња потрошња угља у Шкотској износила је 2.750.000 тона. Централа ће бити готова 1962 године и даваће око 300 хиљада киловата електричне струје, која ће бити јевтинија од досадашње.

РЕПОРТАЖА

ДА СЛУЖИ КАО ОПОМЕНА

Велика камена капија на улазу у Бидстон Хол, који се налази близу Биркенхеда,

ки рибар у покрајини морао је, сваког дана да за ову мачку одвоји прву рибу коју би уловио.

у Енглеској, украшена је трима изврнутим винским чашама и једном коцкарском коцком, као знак сећања на дан кад је један од најлепших замкова у Енглеској, за време једне пијанке, био изгубљен и поново добијен на коцки. То се догодило у 17 веку, непосредно после завршетка грађанског рата у Енглеској.

ЕПИТАФ „НЕМИРНОМ“ ЧОВЕКУ

На гробљу Сан Назаро у Фиренци, у Италији, на једном надгробном споменику уклесан је следећи натпис: „Јоханес Дивулијус, који никад није мировао, сада мирује. Пети!“

МАЧКА КОЈОЈ СЕ ПЛАЊА ПОРЕЗ

Мачка-љубимица некадашњег раце од Кананоре, у Индији, добила је од свог господара право да скупља све положаје од редова до „рибљи порез“. Наиме, сва-

ЈЕДАН ПРОТИВ ПЕДЕСЕТ И ТРИ

Првог септембра 1951 године енглески једрењак „Освета“ борио се код Азорских Острва против 53 шпанске бродове. Борба је трајала 15 часова. Шпанци су изгубили неколико бродова и 10.000 људи док су савладали „Освету“.

ОД РЕДОВА ДО ГЕНЕРАЛА

Виљем I (1743—1829), војсковођа од Хесена, имао је 61 дете. Тридесет и двојица његових синова истовремено су служили у не-

Гуцуболовине
**Малог
Џонија**
МОРНАРА
ТОМА ТРАУТА
И КИНЕЗА
ШАНГ-ЛИНА

УПРКОС СВЕМУ, МЕНЕ ОБУЗИ-
МАЈУ ЗАЕ СЛУТЊЕ... ОЧИ МИ
ЗАСТИРЕ ЦРНА КОПРЕНА
УЗНЕМИРНОСТИ.

ЗАТО
ВРЕМЕ
У БРОД-
СКОМ
СПРЕ-
МИШТУ
ЈЕДНА
ЈУДАСКА
ПРИЛИ-
КА
НЕШТО
ТРАЖИ
....

АХА... ЕВО МОГ
СНАЖНОГ
ПРИЈАТЕЉА!
ХА-ХА-ХА!

ШАНГ-ЛИНЕ...!
ТВОЈЕ ОСЕЋАЊЕ
НЕЛАГОДНОСТИ
ОБУХВАТИЛО
ЈЕ И
МЕНЕ!

НАРЕДИ ДА СЕ ПОНОВО
ПРЕТРАЖИ ЧИТАВ БРОД...
МОЖДА КЕМО ИПАК НАћи
НЕКОГ НЕЖЕЉЕНОГ
СЛЕПОГ ПУТНИКА!

ДОБРО, БАШ КАД
ХОРЕШ! АЛИ,
ЈА САМ
ПОСТАВИО
СТРАЖЕ...

ПУСТИ МЕ,
ЧУВЕШ ЛИ...
НАШЛИ СМО
МРТВАЦА У
МАШИНСКОМ
ОДЕЉЕЊУ!

5
НАСТАВИЋЕ СЕ

ИДЕАЛНА НАСЛОЊАЧА

Више се не тражи да наслоњаче буду нарочито лепе, већ да што боље послуже за одмор. Да би авијатичарима који пробијају „звучни ѕид“ или пробају нове типове авиона омогућили што бољи одмор после испуњеног задатка, лека-

ри су извршили обимна научна испитивања, водили рачуна о потреби сваког дела људског организма после јаког физичког и духовног замора. Званично одобрена од познатих стручњака, „идеална наслоњача“ постепено продира не само у ваздухопловне базе појединих земаља, већ и у болнице, а ускоро ће, свакако, и у приватне домова.

★

ТРКЕ „КУТИЈА ЗА САПУН“

У енглеском граду Саутемпτον повремено се организују аутомобилске трке, јединствене на свету. Уместо разних врста тркачких аутомобила, на тркачкој стази деспиљују само кола одређеног типа, која својим изгледом потсећају на циновске кутије за сапун, како гледаоци и називају ове аутомобиле. Ова кола, која покреће мотор јачине 190 кубика, развијају брзину од 45 миља на час. Каросерија им је челична. Али, велико преимућство ових мо-

торизованих „кутија за сапун“ је у томе што се око каросерије налази дебео одбојник од гуме, који у случају судара спречава несрећу; кола се једноставно одвијају једна од друге, слично билијарским куглама. Зато на овим аутомобилским тркама досад није забележен ни један несрећан случај.

★

ПЛАСТИЧНИ ПАРКЕТ

И до сада се употребљавао синтетички под, који је израђиван на разне начине, али ниједна од досад познатих врста није била без значајних недостатака. Зато су хемичари и даље трагали за новим вештачким материјалима, док најзад није пронађен парфукан. То је, уствари, вештачки паркет, врло издржљив и довољно дебео. Састоји

се од дрвене стругоштине и нарочите смоле, под ногама је гибак и упија звуке. Производи се у разним бојама. Може да буде таман или сјајан и може да се глача воском. Парфукан се лако лепи за дрвену подлогу, а може да се стави и на свеж цемент. Поред других одлика, он је и врло јестив.

★

АПАРАТ ЗА НАГЛУВЕ ПСЕ

Добар пас-водич претставља драгоцену помоћ слепом човеку. Зато су ови пси на цени, јер њихово обучавање дуго траје. Пре свега, од оваквог пса тражи се да има изванредно изострен слух. Али, познато је да током времена

пас постепено губи ту осетљивост чула слуха. Зато је недавно у Америци конструисан и пуштен у продају нарочити апарат за појачање слуха, намењен искључиво остарелим псима-водичима слепих.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ПЛУТОН НИЈЕ ПЛАНЕТА

Још у марту 1930 године један млади астроном из Аризоне пронашао је нову, девету планету нашег сунчаног система и назвао је Плутон. Отада, током протеклих 26 година, сви су сматрали да је Плутон планета. Међутим, пре извесног времена, један чикашки астроном оспорио је ову теорију, тврдећи да је Плутон само одбегли сателит неке планете. Доцнија математичка проучавања дала су му за право и данас је утврђено да је Плутон одбегли сателит планете Нептуна.

ФИСХАРМОНИКА

Фисхармоника је инструмент сличан оргулама код кога свирач притиском ногу ставља у покрет механизам, док за динамичке нијансе упира коленима у две ручице са стране колена.

НАЈВЕЋЕ ЗООЛОШКЕ БАШТЕ НА СВЕТУ

Лондонски зоолошки врт, с површином од 250 хектара, највећи је на свету. У њему живи 6.000 разних животиња, које годишње посети просечно осам милиона људи. Источноберлински зоолошки врт има 160 хектара и 1300 животиња, међу којима 200 разних гмизаваца. Пекињски врт има 60 хектара, а његових 1500 животиња обиће годишње око три милиона посетилаца. У прашком зоолошком врту, који захвата простор од 45 хектара, налази се 1500 животиња, међу којима 500 егзотичних птица. Мада је римски зоолошки врт мали по пространству, на његових 17 хектара живи 3.000 разних животиња. Хамбургски врт има 2.500, а варшавски 2.000 животиња. Највише птица, око 3.000, које представљају 600 разних птичјих врста, има зоолошки врт у Копенхагену. Лајпцишки је нарочито познат по својим лавовима, којих има 80. Врт у Напуљу има 1.026 животиња.

Париз има два зоолошка врта, са 3.500 животиња, које обиће око три милиона посетилаца годишње. Велики значај познатог париског зоолошког

врта у Венсану је у томе што њиме руководи познати природњак професор Новел, који је од овог зоолошког врта направно јединствено одгајивалиште најређих животиња на свету и опитни центар у коме се одржавају најосетљивије животињске врсте. Тамо се гаје многе егзотичне животиње које су у природи врло ретке и тешко се могу набавити.

НОВ САСТОЈАК АТОМА

Помоћу највећег атомског реактора на свету, научници са Универзитета у Берклеју открили су један нов, досад непознат део атома — антинеутрон. По величини, он је исти као неутрон, али је његов магнетски моменат супротан. Код се антинеутрон приближи неутрону, он се заједно с њим претвара у енергију. Ово откриће, до кога су дошла четири физичара која раде под руководством др Едварда Лофгрива, сматра се као велики напредак у испитивању суштине материје. Међутим, могућност његове практичне примене засад се не може сагледати.

МИЛИЈАРДЕ ЈАЈА У СЛАДОЛЕДУ

У току прошле године, у Француској је потрошено 250 милијарди јаја, 30 милиона литара млека, 20.000 тона шећера и 13.000 тона шлага за производњу сладоледа и ледених кремova.

ГРОБАРИ МЕЂУ ЖИВОТИЊАМА

У природи се ретко налази на мртве животиње. То је због тога што њих, било да су убијене или угинуле од болести, већином поједе друге животиње, у првом реду разни лешинари: хијене, шакали, крагуји итд. У ред ових „чистача“ природе спадају и инсекти звани „црквешњаци“, само што они то раде на један други начин. Ова мала ноћна створења закопавају лешеве угинулих животиња. Она су у стању да закопају мртвог зеца за само једну ноћ, и то тако вешто да се ујутру на том месту ништа не може приметити.

СЕНО И КИША

Сточари из једног дела Западне Аустралије приметили су да у току прошле зиме њихова стока уопште није напредовала, за разлику од претходне, која је за стоку била врло повољна. Кад су научници испитали овај случај, утврдили су да је томе узрок киша, која је прошле јесени обилно падала у том крају. Јер, кад се суши по лепом времену сено садржи 18 до 21% протеина, а ако у току сушења покисне, тај проценат пада и на једанаест.

БОРБА ПРОТИВ „ДРВЕНЕ ПЛИМЕ“

Влада САД одлучила је да поведе одлучну борбу против једне напасти познате под именом „дрвена плима“. То су, уствари, микроскопски ситне морске животиње које на свом пролазу, километрима дуж обале, боје воду црвенкастом бојом. Наравно, рат им није објављен због тога што кваре изглед мора, већ што оно, заједно с бојом, луче неку отровну супстанцу. Ове животињце се изванредно брзо множе, тако да их понекад има и до 200 милиона у једном литру воде. У овом случају концентрација отровних супстанци је толико велика да све рибе угину. Чим је то утврђено, 1947 године, почело је проучавање ових необичних становника мора и њихове отпорности према разним хемикалијама. Тада је установљено да они гину од сулфата бакра. Ово једињење сипа се у воду чим се јаве први знаци наласка „дрвене плиме“. Сматра се да ће се на овај начин спасти милиони килограма риба.

ПРСКАЊЕ ПРОТИВ ОПАДАЊА ВОЋА

Стручњаци америчког Одељења за пољопривреду испробали су нов начин да се спречи опадање воћа пре потпуног зрења. Према првим резултатима, опадање јабука и бреска смањено је од 20 на свега 6 процената. Прскањем воћа плодови остају на дрвећу од десет дана до четири недеље дужи него иначе.

... гај... се свилене бубе и вештина прављења свиле продриле су у Србију у време...

... године 1886, на улицама Манхајма, у Немачкој, појавио се први аутомобил уопште и први аутомобил на свету који се кретао на бензин. Тим поводом један дневни лист писао је између осталог, и ово: „Ново превозно средство ићи ће, како тврде, не само по добро поплочаним улицама, него ће и на већим успонима моћи да понесе изванредно тежак. Тако ће, на пример, један трговачки путник бити у стању да са својим мустром путује кад год и куд год му је драго.

... највећа фабрика швајцарског сира на свету не налази се у...

... живина може да обоји од назеба исто као и људи.

... длака из браде просечне дебљине има јачину као бакарна жица исте дебљине.

... у Нилу има највећи број разноврсних риба. У погледу...

... још је Бенџамин Франклин покушавао да начини ма-бакарна жица исте дебљине.

... сомот је пореклом из Кине. Много пре почетка наше ере Кинези су умели да израђују сомот изванредних боја, по коме су цртали лептирове и цвеће. Стари Персијанци такође су знали за сомот, који су, највероватније, доносили из далеке Кине.

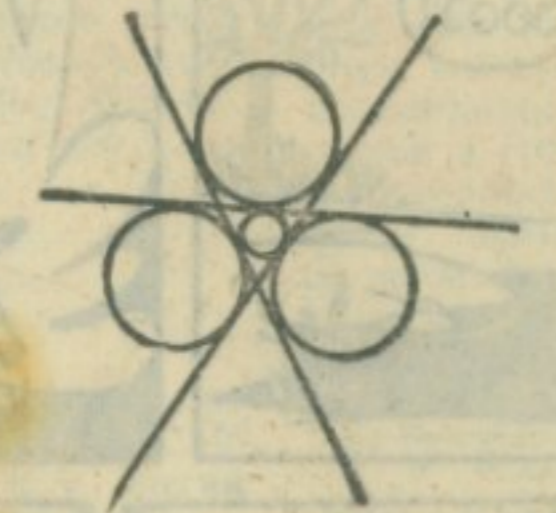
те разноликости Нил далеко надмашу све остале реке.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ЛИНИЈЕ И КРУГОВИ

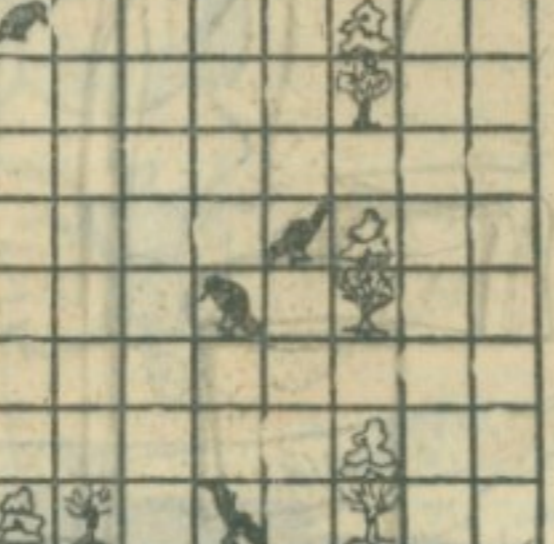
Дајемо вам један занимљив геометриски проблем да га залате својим друговима. Дајте им оловку, лешир, шестар и табак чисте хартије и реците им нека покушају да нацртају четири круга и три праве линије, и то тако да свака линија додирнује

сваки од кругова. На нашој слици показано је како то треба учинити.

ПОДЕЛИТИ НА ЧЕТИРИ ПОТПУНО ЈЕДНАКА ДЕЛА

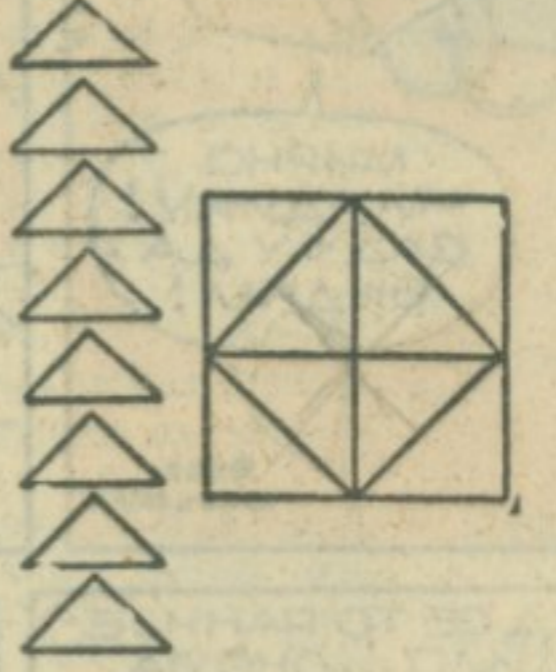
али тако да у сваком делу буде по један гаваан и два дрвета.

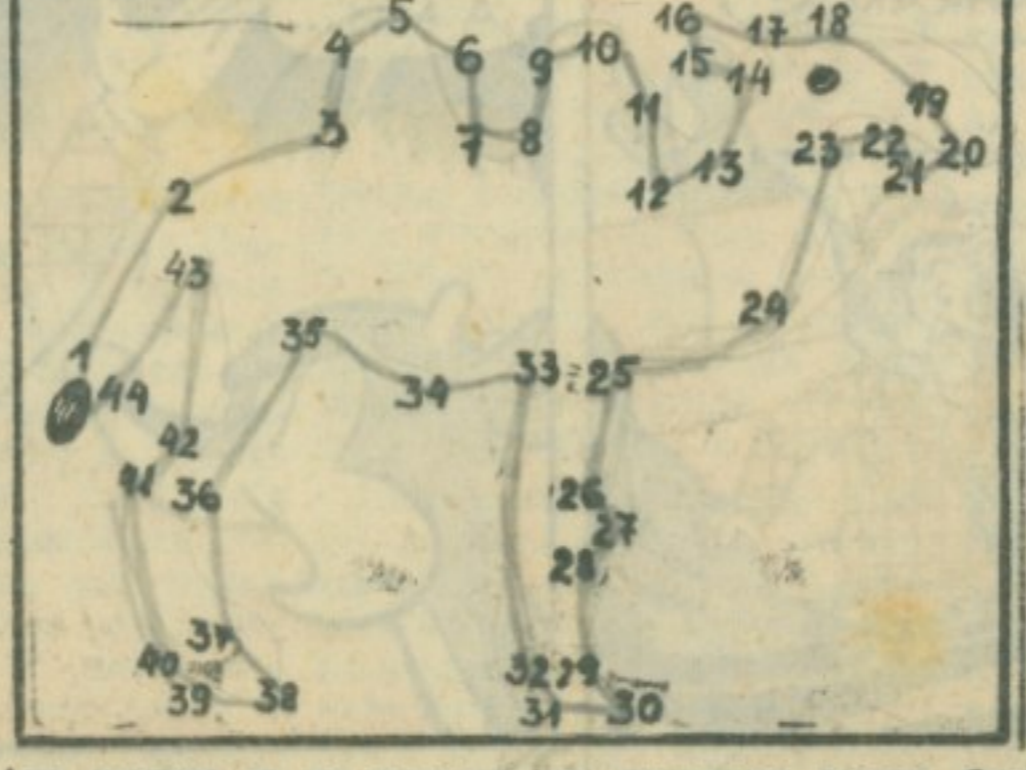
Задатак није тежак, па вам зато и не дајемо решење. Помучите се да га најдете сами!

ШЕСТ КВАДРАТА

На нашој слици можете да видите како се осам троуглова подједнаке величине могу да претворе у шест квадрата — један велики, у коме се налазе пет осталих.

ОД ТАЧКЕ ДО ТАЧКЕ

ИГРА С БРОЈЕВИМА

188168147136
369338207246
7296485567486

Овде вам се даје прилика да испробате своје памћене тине што ћете упамтити којим су редом поређане горње цифре. То је врло лако, јер су бројеви распоређени по извесном утврђеном плану.

Можете ли да пронађете који је то план?

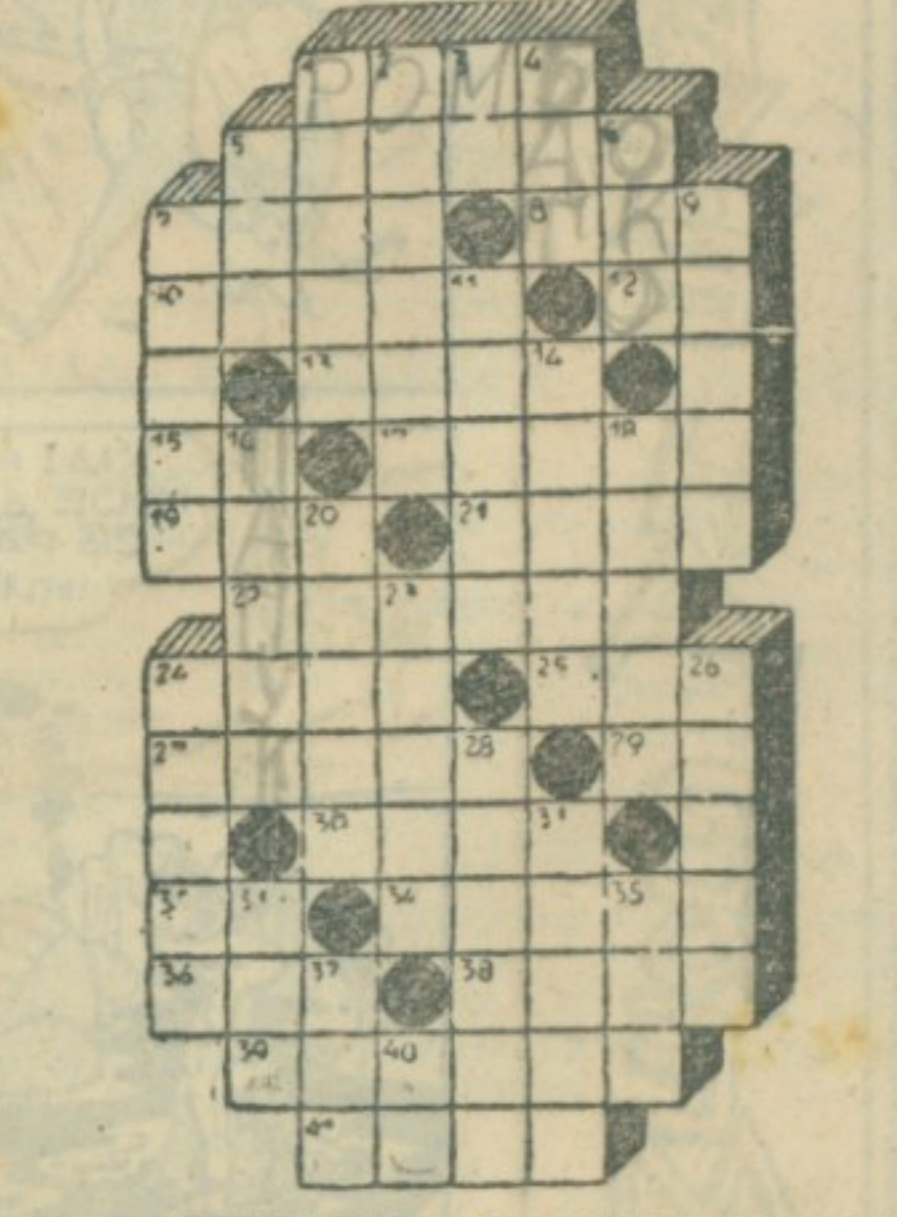
ГАВРАН И ДВА ДРВЕТА

На ова 64 поља налазе се четири гаврана и осам стака. Цело земљиште ваља једна животиња, треба само

Ако жалите да за неколико минута добијете слику база, да повежете редом бројеве од 1 до 44.

Водоравно: 1) геометријска слика; 5) град у Херцеговини; 7) историско место у Босни; 8) прилог за време; 10) рола; 12) хемиски знак за праздоци; 13) река у Француској; 15) памет; 17) ситуација проузроковач болести; 19) река у Африци; 21) површина воде; 22) личност из драме „Вечити младожења“; 24) лео чизме; 25) телефонски позив; 27) музички инструмент; 29) слово старословенске азбуке; 30) личност из романа „Сага о Фројстима“; 32) подлог; 34) област у Кини; 36) музички термин; 38) река у Сибиру; 39) врста рибе; 41) мера за тежину.

Усправно: 1) острво у Јерусаломском Мору; 2) наша планина; 3) империјалистички немачког књижевника („Вуденброкери“); 4) одсек корака; 5) врста ткањине; 6) лео тела код неких животиња; 7) становник једне балканске државе; 8) личност из једног познатог лењинског романа; 9) женска јединица по структури слична амонитима; 10) град у Чилеу; 11) наша планина; 12) карстно удубљење; 13) позната француска енциклопедија; 14) амерички термин; 15) карнавал; 16) карнавал; 17) карнавал; 18) карнавал; 19) карнавал; 20) карнавал; 21) карнавал; 22) карнавал; 23) карнавал; 24) карнавал; 25) карнавал; 26) карнавал; 27) карнавал; 28) карнавал; 29) карнавал; 30) карнавал; 31) карнавал; 32) карнавал; 33) карнавал; 34) карнавал; 35) карнавал; 36) карнавал; 37) карнавал; 38) карнавал; 39) карнавал; 40) карнавал.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) ка; 3) Марс; 5) гориле; 7) Хитрошима; 8) оба; 10) Вир; 11) да 12) шп; 14) на; 15) Кожеза; 16) оса; 17) зар; 19) Левин; 20) арена; 21) бас; 22) ар; 23) ро; 25) Ана; 27) Пок; 28) сировина; 31) навалла; 33) са; 35) са.

Волт Дизни
ЛУПКО
ЛУГОУШКО

И ДРУГИ
ДОБРИ, И РКАВИ
СТАНОВНИЦИ
ЊЕГОВЕ
ВАРОШИЦЕ
И ОКОЛИНЕ

**КАД ЈЕ СЛИКАР
ГЛАДАН...**

Пата: Јеси ли довршио своју „мртву природу“?
Паја: Нисам. Био сам вла-дан, па сам појео модел.

ШИЉА ИМА МЕКО СРЦЕ

Мики: До железничке ста-нице има најмање пола сата хода, а ти си оном путнику малочас рекло да има само десет минута. Зашто си то урадио?

Шиља: Па, учинио ми се симпатичан неки човек, а усто је изгледао тако уморан, па ми је било жао да га онерасположим.

МРАК ЈЕ КРИВ

Пата: Гајо, у ормену су била три колача, а сад је са-мо један. Како то?

Гаја: Био је мрак, па га нисам приметио.

ВФИКАСАН ЛЕК

Отац Попај жали се ле-кару:

— Докторе, слух ми је страшно ослабио. Не могу да чујем чак ни свој сопстве-ни кашаљ.

— Добро, — вели му ле-кар — дају вам нешто да јаче кашљете.

**СВЕТЛАНА
СТАЖЕ
НА
ВОШЕ**

